

REDAKČNÁ RADA

JUDr. Dušan Mikita
šéfredaktor
JUDr. Miroslav Pavlovič
JUDr. Ján Šimov
JUDr. Andrej Kašper
JUDr. Jozef Opatovský

EXTERNÍ SPOLUPRACOVNÍCI

JUDr. Milan Ľalík
Doc. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc.
JUDr. Ján Mazák
Prof. JUDr. Peter Škultéty, DrSc.
JUDr. Jozef Štefanko
Prof. JUDr. Milan Štefanovič, DrSc.
Doc. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Za NK SR za vydanie čísla zodpovedajú:

JUDr. Dušan Mikita
JUDr. Jana Mikušová
JUDr. Miroslav Pavlovič

OBSAH

NA ÚVOD

JUDr. Štefan Kutenič 3

INFORMÁCIE KOMORY 4

Mimoriadna konferencia Notárskej
komory Slovenskej republiky 4

Prijatie u ministra spravodlivosti 5

Medzinárodný seminár UINL - CAEM
v Bratislave 6

ČLÁNKY

Hodnoverné miesta na Slovensku
Mgr. Henrieta Lászlóová 9

Dedenie a autorské právo
doc. JUDr. Peter Vojčík, CSc. 20

SPOLOČENSKÁ RUBRIKA 26

NA ÚVOD

Vážené kolegyne a kolegovia!

Nieje to tak dávno, čo sme v roku 1993 ako štátom menovaní nositelia notárskeho úradu so zákonom ustanoveným rozsahom kompetencií obnovili notársku činnosť na báze slobodného povolania.

Ako „prízrak“ nás spočiatku znepokojoval enormný počet nevybavených dedičských vecí prevzatých z bývalých štátnych notárstiev. Už len vysloviť číslo 200 000 je dosť, nie ešte taký počet vecí čo najrýchlejšie vybaviť. Za každou vecou totiž stáli nedočkaví dedičia, ktorým zmena spoločenského systému pred 10 rokmi ponúkala znovu možnosť realizovať svoje vlastnícke práva, vrátiť sa k tomu, čo ich predchodcovia výnimočnou pracovitnosťou, šetrnosťou a dobrým gazdovaním nadobudli, a zapojiť toto vlastníctvo do ekonomického využitia. Notári nechceli tento proces a snahy brzdu, práve naopak, aj keď boli limitovaní svojimi možnosťami časovými a fyzickými. Pamätáme si, aká nervozita, pochybnosti až pesimizmus sprevádzali toto prvé obdobie, uvažovalo sa dokonca aj o zvýšení počtu notárskych úradov o dvesto až tristo. Notári v tých časoch nepoužívali silné slová ani nedávali nereálne sľuby. Žiadali len pochopenie, čas a trpezlivosť. Ja osobne som nikdy nezapochyboval že by notári nezvládli zverenú dedičskú agendu. Dôvodom môjho optimizmu bola tendencia neustáleho zvyšovania počtu vybavených dedičských vecí. Napokon vybavovanie dedičskej agendy nebolo pre notárov ničím novým, veď tradícia u tomto smere bola už viac ako storočná. Okrem toho sa uvoľnil priestor pre túto agendu aj tým, že notári prestali vykonávať „registráciu zmlúv“ - obdobu dnešného vkladu vlastníckeho práva na katastri nehnuteľnosti. Či si to chceme priznať alebo nie, vrhli sme všetky sily práve do vybavovania dedičskej agendy. Dnes, po šiestich rokoch našej činnosti môžeme povedať, že táto agenda je už plynulá vybavovaná. Počet nevybavených dedičských vecí klesol už na stav priemerného ročného nápadu a tendencia poklesu neustále pokračuje.

Poslanie notára sme však nikdy neobmedzovali len na dedičskú agendu a vždy sme sa zaoberali aj vlastnou notárskou činnosťou. V neľahkých podmienkach a v pretrvávajúcom prostredí neoficiálnej a neprofesijnej konkurencie sme dokázali udržať význam, vážnosť a dôstojnosť notárskych aktov. Mimoriadnym prínosom pre usporiadanie vlastníckych vzťahov a zlepšenie stavu evidencie vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam boli notárske osvedčenia o vydržaní vlastníckeho práva, resp. osvedčenie oprávnenej držby.

V súčasnosti pracujeme na systémových zmenách, ktoré by umožnili aplikovať v notárskej činnosti aj vo zverených kompetenciách najnovšie informačné systémy s cieľom modernizovania našich postupov a zabezpečenia ochrany pred falšovaním notárskych úkonov.

Záverom, celkom mimovoľne a neúmyselne, bez toho, že by som chcel hodnotiť časový rámec presahujúci 6 rokov od vzniku Notárskej komory Slovenskej republiky, som rád, že dnes, po 10 rokoch od zmeny spoločenského režimu, notári dokázali realizovať spoločenské požiadavky a ani v jednej agende sa nedostali do sklzu z dôvodov nedostatočnosti personálneho alebo materiálneho vybavenia notárskych úradov. Naopak, kapacita notárov je v súčasnosti schopná rozširovať svoje pôsobenie v smere odôvodnených spoločenských požiadaviek.

JUDr. Štefan Kutenič
prezident NK SR

INFORMÁCIE KOMORY

Mimoriadna konferencia Notárskej komory Slovenskej republiky

Dňa 29. októbra 1999 konala sa v hoteli Permon na Podbanskom vo Vysokých Tatrách mimoriadna konferencia notárov. Jej zvolanie si nevyhnutne nejaká mimoriadna situácia ani okolnosť, ale skôr potreba v dostatočnom časovom tempe prispôbovať notársku činnosť súčasným podmienkam a potrebám doby. Už z predloženého programu mimoriadnej konferencie bolo vopred jasné, že reč bude tentokrát hlavne o informačných systémoch, počítačoch a softwari. V tomto smere avizované zámery komory bolo potrebné predložiť na prerokovanie a schválenie konferencie, no nebolo možné čakať na riadnu konferenciu predpokladanú v marci roku 2000. Už v priebehu tohto roka sa začali práce na zavedení vnútorného informačného systému ako predkladu zriadenia centrálnych evidencií a tomu zodpovedajúceho programového vybavenia tak notárskej komory, ako aj každého notára. Práve na potvrdenie týchto iniciatív a ich ďalšie rozvinutie boli potrebné rozhodnutia konferencie notárov.

V prvom rade to bolo vôbec rozhodnutie o zavedení vnútorného informačného systému, teda počítačové prepojenie medzi komorou a notármi navzájom. Od tohto rozhodnutia záviseli aj ďalšie kroky, a to prijatie Poriadku o Centrálnom informačnom systéme (CIS), a napokon aj schválenie zavedenia jednotného notárskeho programu.

Nebolo jednoduché preniknúť do problematiky uvedených oblastí, pretože technické otázky tu značne prevažovali nad otázkami právnymi. O to ťažšie bolo pochopiť podstatu problému a správne sa rozhodnúť. S uspokojením môžem pove-

dať, že napriek týmto problémom väčšina notárov správne pochopila zmysel a potrebu navrhovaných riešení, čo sa prejavilo v jednoznačných výsledkoch hlasovania. Mimoriadna konferencia prijatými rozhodnutiami prejavila odhodlanie posunúť využitie počítačovej techniky minimálne o stupeň vyššie ako dosiaľ. Súčasne však treba povedať, že vo výbere alternatív sa zvolila cesta náročnejšia, prinášajúca väčšie požiadavky na prípravu notárov, zvládnutie technických problémov, väčších materiálových nákladov, oproti pohodliu a uspokojeniu sa s doterajším stavom. Naše rozhodnutia plne korešpondujú aj s potenciálom, s ktorým v súčasnej dobe notári už disponujú. Je to plošné pokrytie celého územia republiky, veľmi dobrá technická vybavenosť notárskych úradov, a nebojím sa povedať, aj vysoká odborná úroveň notárov, ako aj personálu notárskych úradov. Keď k tomu pripočítame aj používanie moderných informačných systémov a schopných programových vybavení, potom môžeme byť na špici vývoja.

Už presadenie prvého bodu - zavedenie vnútorného informačného systému prinesie maximálny stupeň operatívosti a rýchlosti v komunikovaní. Správy, informácie, štatistické hlásenia nebudú musieť ísť klasickou cestou poštového styku. Ušetrí sa tým čas aj materiállové náklady. Hlavný význam vnútorného informačného systému však spočíva v možnosti postupného zavádzania centrálnych evidencií. Mala by to byť predovšetkým centrálna evidencia závetov na NK SR, ktorá si však bude vyžadovať príslušné legislatívne zmeny. V ďalšom potom centrálna evidencia záložných práv k hnutelným veciam. Je nanajvýš potrebné napájať sa aj na databázy iných štátnych orgánov, súdov a inštitúcií. To však bez vybudovania infor-

mačného systému s vysokým stupňom ochrany prenášaných informácií nejde.

V nadväznosti na prvý bod bol prijatý aj Poriadok o Centrálnom informačnom systéme. Je to informačný systém pozostávajúci z technického a programového vybavenia, slúžiaci na elektronické zhromažďovanie, spracovávanie, uchovávanie, vyhľadávanie a prenos dát súvisiacich s notárskou činnosťou podľa ustanovení zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti. Potrebu prijatia takéhoto vnútorného predpisu iste nie je potrebné osobitne zdôrazňovať.

V „balíku“ rozhodnutí mimoriadnej konferencie bolo napokon aj schválenie jednotného notárskeho programu. Doterajší stav vo využívaní notárskych programov bol nejednotný a značne rozdielny. Menšia časť notárov (104 notárov) užívala notársky program zavedený ešte v roku 1993 firmou Dimano, niekoľkokrát vylepšený, v súčasnom období spravovaný už firmou Conquest. Väčšina notárov však vôbec nemala zavedený notársky program alebo pracovala s individuálne vytvorenými programami. Takýto stav nevyhovoval súčasným potrebám a zrejme by spôsobil tak ťažkosti so zavádzaním centrálnych informačných systémov, ako aj pri vnútornej komunikácii. Preto bolo rozhodnuté o vývoji a zavedení nového a jednotného notárskeho programu reagujúceho na nové podmienky a súčasne uľahčujúceho prácu notára predovšetkým pri prejednávaní dedičských vecí, ale aj v iných činnostiach. Na základe výsledkov výberového konania bola na dodanie takéhoto programu vybratá firma Communications and Database Systems, s.r.o.

Do programu mimoriadnej konferencie bol zaradený aj návrh úpravy organizačného poriadku z podnetu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Predmetný návrh bol na mimoriadnej konferencii prednesený, ale konferencia rozhodla o tom, že v záujme komplexného riešenia

problematiky výberového konania bude vhodné zadovážiť právny rozbor a predložiť túto otázku na najbližšiu riadnu konferenciu. K tomu treba poznamenať, že toto nie je len otázka zmeny jedného či dvoch paragrafov organizačného poriadku. Ide o citlivú a závažnú otázku, ktorá sa dotýka notárov, kandidátov, samej notárskej komory a tiež ministra spravodlivosti, ktorý uchádzača do funkcie notára vymenúva.

Celkom na záver niekoľko slov k účasti na mimoriadnej konferencii. Fyzicky bolo prítomných 128 notárov, na základe plnej moci bolo zastúpených 129 notárov, spolu hlasovalo 257 notárov. Nemám nič proti splnomocneniu na zastupovanie, zastúpený si však musí uviesť, že prenáša zodpovednosť na svojho zástupcu. Samozrejme okrem prípadu, ktorý sme tiež zaregistrovali, keď päť notárov z istého mesta poverilo zastupovaním kolegu s pokynom, aby hlasoval vo všetkých otázkach proti. On za seba hlasoval za návrhy a v mene kolegov proti. Natíska sa len *otázka.*, proti komu a proti čomu spomenutí kolegovia vlastne hlasovali?

V zásade neodmietam hlasovanie proti, ale vždy je dôležité vysloviť aj vlastný názor, ktorý napokon môže byť aj zohľadnený, ak je presvedčivý a vecne zdôvodnený.

JUDr. Štefan Kutenič
prezident NK SR

Prijatie u ministra spravodlivosti

Dňa 24. novembra 1999 sa uskutočnilo na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky stretnutie ministra spravodlivosti Jána Čarnogurského s prezidentom Notárskej komory Slovenskej republiky Štefanom Kuteničom a viceprezidentom Karolom Kováčsom za účasti pani Eleny Rostokovej - riaditeľky odboru personalistiky, výchovy a vzdelávania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Stretnutie sa uskutočnilo na podnet mi-

nisterstva spravodlivosti a jeho hlavným zmyslom bola informácia o súčasnej situácii notárov a zámeroch do najbližšej budúcnosti. V rámci stretnutia Štefan Kutenič informoval ministra spravodlivosti o výsledkoch mimoriadnej konferencie NK SR zo dňa 29. októbra 1999. Vzhľadom na prijaté rozhodnutia (bližšie uvedené v informácii o konaní mimoriadnej konferencie) bude možné pracovať aj na zodpovedajúcich legislatívnych úpravách, najmä pri zavádzaní centrálnych evidencií, pričom prvým krokom bude centrálna evidencia závetov. Tlmočený bol aj návrh na znovuzavedenie obligatórnosti poverovania súdnym komisariátom. Takýto návrh vychádza z dosiahnutého priaznivého stavu vo vybavovaní dedičskej agendy, nevysokého počtu vecí zastavovaných pre nemajetnosť, ako aj potreby zabezpečiť rovnosť účastníkov dedičského konania.

Minister spravodlivosti prijal argumenty notárskej komory a prisľúbil, že sa nimi bude zaoberať. Okrem toho vyslovil aj plnú podporu účasti zástupcov z radov notárov vo vytvárajúcich sa komisiách pre rekodifikáciu Občianskeho zákonníka a Občianskeho súdneho poriadku. Prerokované boli aj ďalšie čiastkové otázky, ktoré sú pre našu komoru nemenej dôležité, pričom spolupráca oboch inštitúcií a vzájomné pochopenie vytvára veľmi dobré podmienky na ich priaznivé doriešenie tak z pohľadu ministerstva spravodlivosti, ako aj notárskej komory.

JUDr. Štefan Kutenič
prezident NK SR

Oprava

V čísle 3/1999 v článku „Návšteva českých priateľov“ na strane 8 v druhom štipci v prvom odseku pri redakčnej úprave bol vynechaný text.

Pôvodný, správny text má znieť: „Delegáciu českých notárov viedol prezident Ústrednej notárskej komory Českej repub-

liky JUDr. Martin Foukal, jej členmi boli JUDr. Jiří Svoboda z Prahy, JUDr. Ivan Houdek z Příbrami, JUDr. Libuše Stehlíková z Plzne, JUDr. Jiří Chabr z Chomutova, Miloš Habrman z Ústí nad Orlicí, JUDr. Jiřík Fleischer z Brna, JUDr. Vladimír Polášek z Ďolíč a JUDr. Jozef Kawoluk z Ostravy.“

Za chybu sa autorovi aj čitateľom ospravedlňujeme.

Redakcia

Medzinárodný seminár UINL - CAEM v Bratislave

V dňoch 22. a 23. novembra 1999 sa v Bratislave uskutočnil medzinárodný seminár UINL - CAEM (ďalej len „Únie“) za účasti notárov NK SR s aktuálnou tematikou a pod jej priamym gestorstvom.

V úvode účastníkov seminára privítal viceprezident NK SR JUDr. Karol Kovács, s osobitným zameraním na privítanie doc. JUDr. Jána Ciráka - vedúceho katedry občianskeho práva PF UK v Bratislave, a zahraničných hostí JUDr. Judity Bókaiovej - čestnej prezidentky Maďarskej notárskej komory a členky exekutívy Stálej Rady Únie, JUDr. Adama Tótha, člena Maďarskej notárskej komory a Sándora Páka, pracovníka Sekretariátu Maďarskej notárskej komory.

JUDr. Judita Bókaiová poďakovala za srdečné privítanie a v mene Únie popriala rokovaniu seminára úspešný priebeh, ktorý sa v budúcnosti prejaví vo forme nových iniciatív pri tvorbe právnych predpisov, ako aj novej náplne práce slovenských notárov v súlade s náplňou činnosti notárov Únie, ako aj Európskej únie.

Seminár bol otvorený prednáškou doc. JUDr. Jána Ciráka s názvom „Účinné slovenské pravidlá na úverové záruky“, ktorý v úvode svojej prednášky skonštatoval, že záložné práva sú upravené špecificky v Občianskom zákonníku, ale aj v Obchodnom zákonníku, a preto treba rozlišo-

vať medzi jednotlivými inštitútmi práva z titulu ich právnej úpravy, ako aj ich uplatnenia v rámci rôznych inštitútov práva. Skonštatoval, že v rámci všeobecne platnej právnej úpravy bude potrebné osobitne prehodnotiť celý systém úpravy záložných práv v novom kódexe a prispôbiť ho potrebám spoločnosti. Konkrétne oboznámil prítomných s návrhom paragrafovaného znenia kódexu, s § 426 a 435, ktoré sú však označené vo svojej podobe vplyvom komercializácie občianskeho práva v anglosaskom systéme práva. Zmienil sa aj o určitých systémových nedostatkoch, ktoré budú musieť byť v kódexe riešené osobitne (napr. zápis vlastníckych práv k nehnuteľnostiam upravuje špeciálny predpis, ale v rovine štátnej správy, a nie súdnej).

Potom vystúpil ako prvý zahraničný hosť JUDr. Ádám Tóth so svojou prednáškou s názvom „Uplatnenie povinností v maďarskom občianskom práve - vykonateľný notársky akt ako úverová záruka“. V úvode svojej prednášky sa zameril na objasnenie historických súvislostí - pôvodne rakúsko-uhorského modelu z roku 1867, na ktorý nadviazal aj pôvodný maďarský model. Podstatou a východiskom tohto modelu bol nemecký model, ktorý predpokladal po vzniku podmienok na uplatnenie práva postúpenie listiny na súd a po preskúmaní listiny súdom vyhlásenie jej vykonateľnosti, resp. nesúhlasu s jej vykonateľnosťou. Iný je francúzsky model (uplatňovaný pôvodne aj v Bavorsku), podľa ktorého notár preskúma obsah listiny a vyznačí doložku vykonateľnosti. Živú diskusiu v Maďarsku k tejto téme rozvinul až ústavný súd v roku 1992, keď bolo právo notárov deklarované základnými zásadami spisovania notárskych zápisníc v zákone o notároch spochybnené výrokom o nedostatku kontradiktórnosti konania pred notárom, ako aj nespôsobilosťou notára na posúdenie veci. Oponentúrou boli zdôraznené základné atribúty notárskej

činnosti: dôvera prenesená štátom na notára a vyhotovovanie vykonateľných verejných listín notárom. Z uvedeného vyplýva jednoznačne povinnosť notára vykonávať takú štátom danú právomoc, ktorej podstatou je vyhotovovanie verejných listín. Keďže medzi dominujúce práva v systéme občianskeho práva patria aj záložné práva a dovtedy platná právna úprava sa viazala na obligatornosť notárskej zápisnice v prípade dohodnutia osobitných, resp. vedľajších podmienok, bolo len otázkou času presvedčiť legislatívnu komisiu pri tvorbe nových právnych úprav aj o úspešnosti riešenia iných skutočností formou notárskych zápisníc ako verejných listín. Napríklad v bankovej praxi sa ujala notárskou zápisnicou zabezpečená a určená pohľadávka medzi zmluvnými stranami (formou dvojstranného právneho úkonu) a z tejto bol potom z ekonomických dôvodov rozšírený ďalší inštitút - pohľadávka v budúcnosti upresnená dohodou zmluvných strán (veriteľa - banky a dlžníka), alebo úprava zmluvných vzťahov na podiel spoločníka v s.r.o. ako majetkového práva. Výhodou tohto riešenia bola z ústavy vyplývajúca rovnosť strán pred zákonom a v zákone o notároch deklarovaná rovnosť strán pred notárom. Navyše notárska komora ponúkla aj technické riešenie problému: jednotnú evidenciu vyznačenia vzniku, zmeny a zániku záložného práva pri notárskej komore prostredníctvom širokej siete notárskych úradov, ktorá má teritoriálny dosah na celé územie štátu, je najbližšie k občanovi, nie je zaťažovaná inými úlohami v rámci štátnej správy a technické vybavenie nemusí zabezpečiť štát zo štátneho rozpočtu a z daní občanov, ale notár na vlastné náklady.

Prednáškou na tému „Európska banka pre rozvoj (EBRD) - model práva pre bezpečné transakcie" pokračovala JUDr. Judita Bókaiová, ktorá v úvode podala informáciu o tom, že skupina právnych expertov vypracovala súbor vzorových právnych

predpisov pre tie štáty, kde občianske právo nie je dostatočne prispôsobené požiadavkám Európskej únie, resp. právnym vzťahom, ktoré sú založené na princípoch rímskeho práva, napr. práva CIRILLO a COMMON LAW. Základom modelu je jednotný systém zabezpečenia práva za účelom uplatnenia tých istých základných princípov práva. Napríklad pri aplikácii záložného práva pomohol vzorový predpis nazvaný „Model práva pre bezpečné transakcie“ (ďalej len „MPPBT“) v zjednotení oboch typov záložných práv (tzv. ručného zálohu a vyznačeného zálohu). Model je vypracovaný tak, aby sa rešpektovali určité prednostné práva, bola daná možnosť výberu záruk a predmetu záložného práva tak, aby sa čo najväčšia verejnosť podieľala na informovanosti (napr. súdne konanie, ktoré je často len lokálne a regionálne ohraničené, nedáva dostatočnú záruku v informovanosti širokej verejnosti). Musia byť dané možnosti realizátorovi, aby sa pohodlne a bez zbytočnej námahy mohol dostať k potrebným informáciám. Predmet záložného práva môže byť presne opísaný, zároveň aj zobrazený na internete, a tak sa môže presnejšie určiť aj jeho hodnota a záujem oň môžu prejavíť aj viacerí záujemci. Z praxe vyplýva skúsenosť, že banky prejavujú záujem tiež len po dôkladnom preskúmaní predmetu záložného práva, a vo verejnom registri je to vždy jednoduchšie. Verejný register má tú výhodu, že ktokoľvek môže do neho nahliadnuť a len verejný register je zárukou demokracie.

S technickým vedením verejného registra oboznámil prítomných účastníkov seminára Sándor Páka v názornej prednáške s využitím všetkých dostupných technických pomôcok vrátane presného sledovania postupu počítačového záznamu na monitorovacom plátne tabule s názvom „Maďarský systém verejného registra záložných práv“. Bolo veľmi zaujímavé sledovať vstup, kategorizáciu, hľadanie vrátane dešifrovania, údaje - kedy sa dostali do

evidencie, ktorý notár a kedy ich urobil a aké údaje sú potrebné pre vydanie a vytlačenie potvrdenia, samo potvrdenie, ako vyzerať, čo obsahuje, aké sú podmienky jeho vydania a zverejnenia a pod.

Prosím o prepáčenie, že budem v tejto časti taká stručná, ale medializácia podrobností by bola v rozpore s autorskými právami v rámci Únie. Písomné spracovanie tejto prednášky obdržali všetci prítomní notári.

V ďalšom bode programu predniesla svoju prednášku na tému „Úlohy notára v záložnom práve“ JUDr. Judita Bókaiová. Prednáška bola rozdelená do dvadsiatich bodov. Najskôr sa zamerala na ozrejenie historických súvislostí vzniku záložného práva v Maďarsku a premietla požiadavky zákona z roku 1922, ktorý upravil záložné právo k hnutelným veciam. Potom podrobne opísala novú právnu úpravu, ktorá zohľadnila nové prvky vývoja záložného práva v novele k zákonu, prijatej v roku 1997. Jednotlivé hmotné a procesné zásady zdôvodnila. Prednáška bude preložená a bude podkladom k ďalšiemu postupu legislatívnej komisie NK SR v oblasti prípravy novej úpravy záložných práv.

V záverečnom bode programu mala predniesť svoju prednášku na tému „Úlohy komory“ s podtextom - „Nároky a ich splnenie“ JUDr. Júlia Gostonyiová, ktorá sa však seminára z osobitných dôvodov nemohla zúčastniť. JUDr. Bókaiová sa podujala predniesť túto prednášku a už jej úvodné slová „notár musí vedieť predvídať zo svojho profesionálneho hľadiska budúcnosť, lebo má predchádzať sporom“ mimoriadne zaujali prítomných notárov. Prednáška bola rozdelená do deviatich tematických okruhov:

1. Latinský typ notárstva: vzniká zo zákona a v jeho právomoci je spisovanie notárskych zápisníc, ktoré majú dôkaznú silu a vykonateľnosť.

2. Situácia na „trhu právnych služieb“ v Maďarsku: notár má osobitné postavenie. Nie je „trhovým artiklom“. Jeho práca

je hodnotená verejnosťou počas desiatich rokov existencie ako slobodného povolania v Maďarsku veľmi kladne.

3. Záložné právo a jeho evidencia: vývoj v oblasti záložných práv v Maďarsku smeroval vo svojej novej právnej úprave záložných práv k využitiu potenciálu notárov.

4. Prednosti novej úpravy záložného práva:

a) pre verejnosť (resp. „spotrebiteľa“) - vykonateľná listina, rýchly a lacný záznam, niekoľko sto záznamových miest.

Čo sa týka dostupnosti, bol uvedený príklad v porovnaní s obchodnými registrami - ich počet v Maďarsku je 20 a evidencie nehnuteľností 60, ale počet notárov je 280 a teritoriálne pokrývajú celý štát;

b) pre štát - vyriešenie štátnej úlohy bez akýchkoľvek výdavkov a právna istota.

5. V konkurenčných súvislostiach: zvýšenie kvality práce notárov a nutnosť technického vybavenia (prepojená sieť počítačov, know-how).

6. Prevedenie, stratégia a reklama: vybudovanie jednotnej internetovej siete, organizovanie osobitných školení pre notárov a ich pracovníkov, organizovanie prednášok a školení pre verejnosť (napr. banky, iné inštitúcie a právne subjekty), bolo vypracovaných 10 vzorov, príručka, organizovali sa početné tlačové konferencie a v každom notárskom úrade sa nachádza informačné tlačivo, kde je systém vysvetlený pre laickú verejnosť.

7. Cena: zavedenie hornej hranice a zvýšená, osobitne zameraná kontrolná činnosť komory na dodržiavanie predpisov v tejto oblasti činnosti notárov. K tomuto bodu poznamenala, že počas kontrol neboli zistené žiadne závažné porušenia predpisov a táto oblasť má základ v kvalitnej príprave na nastávajúce nové úlohy.

8. Rozširovanie: zavedením systému sa značne rozšíril aj okruh iných užívateľských subjektov a treba počítať s ne vôľou právnikov prijať určitý prehľadný

system, ktorý je navyše veľmi ľahko kontrolovateľný.

9. Miera úspešnosti: čo vlastne predstavuje pre notárov. Veď zatiaľ s tým mali len problémy! Tu si treba uvedomiť, že aj notári musia ísť s napredujúcim pokrokom a získali len ďalšiu príležitosť obstať v kvalite svojej práce, ktorú vykonávajú pre verejnosť. Keď splnia tieto úlohy, môžu im byť zverené aj ďalšie.

V závere seminára poďakoval viceprezident NK SR JUDr. Karol Kovács všetkým prítomným za účasť, najmä organizátorom a prítomným zahraničným hosťom, a skonštatoval, že podujatie bolo veľkým prínosom pre rozšírenie ďalšieho napredovania nášho notárskeho stavu v budúcom tisícročí.

JUDr. Magdaléna Valušová

notár so sídlom v Rimavskej Sobote

ČLÁNKY

Henrieta Lászlóová

HODNOVERNÉ MIESTA NA SLOVENSKU

Prvá časť

Hodnoverné miesta (loca credibilia)¹ boli jedinečné právne inštitúcie Uhorska, ktoré nemali nikde inde obdoby. Boli nimi cirkevné ustanovizne - kapituly a konventy, pretože disponovali právne vzdelanými a písma znalými ľuďmi. Na požiadanie fyzických alebo právnických osôb, na naria-

Mgr. Henrieta LÁSZLÓOVÁ, historička, Požitavské múzeum v Nových Zámkoch.

Názov loca credibilia sa používal od 16. storočia. Menej časté boli označenia loca solemnia, resp. loca testmonialia. Porovnaj ZUDELOV, J.: Archívy hodnoverných miest na Slovensku. In: Archívni časopis XI, 1961, 2, s. 7.

denie panovníka alebo na základe úradného poverenia vyhotovovali hodnoverné listiny obyčajne majetkovoprávneho charakteru a poskytovali svedectvá o právnych úkonoch.

Kapituly a kláštory, popri plnení svojich základných úloh duchovného rázu, ako jediné kultúrne inštitúcie vplývali na obyvateľstvo. Zároveň fungovali ako vzdelávacie inštitúcie, v ktorých sa vyučovalo aj rímske právo. V tomto práve sú už zahrnuté základné prvky notárstva (*ars notarialis*).² V kláštoroch a kapituláciách sa však právo nielen vyučovalo, ale aj prakticky uplatňovalo, čo predurčovalo spomenuté cirkevné inštitúcie vykonávať občianskoprávne úkony. Dôležitú úlohu tu zohrala dôveryhodnosť cirkevných osôb. Mnísi a kanonici vystupovali pri kúpe či predaji, donácii alebo pri spísaní testamentu ako svedkovia, ktorých spečatené písomné svedectvá nadobúdali nielen právnu silu, ale aj večnú posvätnosť. Uhorskí zemepáni, ktorí mnohokrát odchádzali na vojenské výpravy, odovzdávali do úschovy kostolov vzácne listiny ako svoj najväčší poklad. Tu sa vyhotovovali overené a spečatené odpisy dokumentov na požiadanie stránok, napríklad pre súdne potreby.³ Listiny vydávané cirkevnými ustanovizňami nadobudli hodnovernosť nie na základe zákonov alebo nariadení, ale podľa zvykového práva. Prvé nariadenie týkajúce sa hodnoverných miest sa nevzťahuje na uvedenie tejto inštitúcie do praxe, ale upravuje už existujúci úzus.⁴

Činnosť hodnoverných miest nadväzuje na inštitúciu tzv. Božích súdov (*ordalie*)⁵, ktoré sa ešte v 12. storočí vykonávali pri

kapitulách podľa dekrétu kráľa Kolomana (1095 - 1116).⁶ O vykonávaní Božích súdov viedli kapituly záznamy v registroch (napr. varadínsky register). Neskôr sa zaznamenávali na požiadanie stránok aj iné právne úkony, o ktorých kapituly vydávali aj listiny.⁷

Druhá dôležitá činnosť hodnoverných miest, ktorou bola svedecká účasť pri právnych úkonoch, sa vyvinula zo staršieho úzu, podľa ktorého sa dôležité rozhodnutia robili pred poverenou osobou - pristaldom. Ústne vyhlásenie pristalda stačilo ako dôkaz právnych nárokov príslušnej stránky.⁸ Keďže svedectvo pristalda bolo viazané na dobu jeho života a zárukou majetkových práv feudála sa postupne stala listina, vyvinuli sa nové právne inštitúcie - hodnoverné miesta. Tieto inštitúcie vydávali písomné svedectvá a mohli poskytnúť hodnoverných svedkov k právnym aktom.

Spočiatku vo funkcii hodnoverného miesta vystupovali len kapituly, ale stúpajúci spoločenský nárok na vydávanie listín si vyžiadali aj pôsobenie konventov v tejto funkcii. Išlo o benediktínske, premonštrátske a križiacke konventy (určitý čas pôsobili v tejto funkcii napr. aj cisterciiti) založené tak panovníkom, ako aj súkromnými osobami.⁹

Prvýkrát sa s inštitúciou hodnoverných miest stretávame v dekréte kráľa Ondreja II. (1205 - 1235) z roku 1231 (zák. či. 21). Kráľ nariadil, aby svedectvo pristalda o určitom právnom akte doplnilo svedectvo biskupa, kapituly, najbližšieho konventu či kláštora, pretože sa vyskytli prípady zneužitia funkcie pristalda a sprenevery.¹⁰

Na základe nariadenia z roku 1291 (zák. či. 5) nikto nemohol byť predvolaný

² ÉRDUJHELYI, M.: *A közjegyzőség és hiteles helyek története Magyarországon*. Budapest 1899, s. 75.

JERNEY, J.: *A Magyarországi káplánok és konventek, mint hielmes és hiteles helyek története*, in: *Magyar történelmi tár II*, 1855, s. 11.

⁴ ÉRDUJHELYI, M.: c. d., s. 78.

⁵ Boží súd je spôsob dokazovania nevinoty v ranom stredoveku vystavením obvineného, pri nedostatku dôkazov, napríklad ponorením do vody. Prežitie takejto skúšky symbolizovalo Božiu ochranu nad obvineným a slúžilo ako dôkaz nevinoty.

⁶ LEHOTSKÁ, D.: *Príručka diplomatiky*. Bratislava 1972, s. 266.

⁷ BOKESOVÁ, M.: *Vierohodné miesta, vznik vývoj a pôsobnosť*. In: *Archívni časopis III*, 1953, 3, s. 163.

⁸ LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 266.

⁹ *Korai magyar történelmi lexikon (9 - 14 század)* (Zost. Gy. Kristó). Budapest 1994, s. 263.

¹⁰ ECKHART, F.: *Hiteles helyeink eredete és jelentsége*. in: *Századok XLVII*, 1913, s. 645.

pred župana alebo podžupana bez svedectva kapituly alebo konventu a župan mohol vyniesť rozsudok len za prítomnosti štyroch vymenovaných svedkov¹¹.

O sedem rokov neskôr v dekréte kráľa Ondreja III. (1290 - 1301) z roku 1298 (zák. či. 71) sa píše: „Ak osoby vyslané k vytyčovaniu hraníc, zadržaniu majetku, k uvedeniu do vlastníctva alebo k iným právnym činom poverené kapitulami alebo konventmi, kráľom, palatínom, krajiniským sudcom či ktorýmkoľvek iným sudcom sa prepravujú na vlastných koňoch, patrí im odmena 24 denárov na deň; ak prepravu zabezpečujú stránky, odmena sa určuje na 12 denárov na deň.“ Za vydanie písomného svedectva bol určený poplatok vo výške 100 denárov (zák. či. 77).¹²

V zákonoch z rokov 1231 a 1291 sa síce len potvrdzuje nevyhnutnosť svedectva osôb poverených kapitulami alebo konventmi, no zo zákonných článkov z roku 1298 o výške odmien vyplýva, že činnosť hodnoverných miest sa rozvíjala a bola rozšírená po celom Uhorskom kráľovstve. V polovici 14. storočia túto činnosť okrem významných kapitúl a konventov vykonávali aj menšie kláštory. Kontrola veľkého počtu hodnoverných miest bola znemožnená, vyskytli sa prípady zneužitia právomoci, pretože z výkonu tejto činnosti plynuli značné príjmy. Až po revízii pečatí konventov a kapitúl v roku 1353 sa ich počet ustálil. Všetky hodnoverné miesta museli svoje pečate poslať do Budína a len tie mohli pokračovať v činnosti, ktorých autenticita bola uznaná a pečate vrátené.¹³ Revízii predchádzali obmedzenia Ľudovíta I. (1342 - 1382) zahrnuté v dekréte z roku 1351. Panovník *zakázal* malým konventom vydávanie hodnoverných listín a ich pečate vyhlásil za neplatné (zák. či. 3). Ďalej ustanovil, že hodnoverné miesta môžu vykonávať občianskoprávne funkcie len na

základe nariadenia kráľa, palatína alebo krajiniského sudcu. Zástupcom kráľa (homo regius; pozostatok funkcie pristalda) mohla byť len osoba pochádzajúca zo župy, na území ktorej právny akt prebiehal (zák. či. 21), a jeho spoločníkom mal byť člen najbližšej kapituly alebo konventu (zák. či. 22).¹⁴

Tento župný princíp posilnilo aj nariadenie z roku 1410, podľa ktorého zástupca kráľa i hodnoverného miesta museli pochádzať zo župy, v ktorej sa nachádzal majetok, na ktorom sa uskutočňovalo ohraničovanie.¹⁵

V priebehu 14. storočia sa činnosť hodnoverných miest obmedzovala a dostala pod úplnú správu panovníka. Kráľ Žigmund (1387 - 1437) svojím dekrétom z roku 1435 (zák. či. 8) presne určil, koho smú kapituly a konventy delegovať na právne konania. Kapituly mohli vysielat' len kňazov a konventy len konventuálnych kňazov, nie frátrov.¹⁶

Kráľ Matej Korvin (1458 - 1490) si dokonca vyhradil patronátne právo nad konventmi fungujúcimi ako hodnoverné miesta. Tie sa síce dostali pod zvrchovanú moc panovníka, no súčasne tým vzrástla ich autorita.¹⁷

Na konci stredoveku poklesla dôležitosť a vážnosť hodnoverných miest, čo bolo dôsledkom oslabenia centrálnej kráľovskej moci za vlády Jagelovcov [Vladisláv II. (1490 - 1516); Ľudovít II. (1516 - 1526)]. V diele Štefana Verböciho TRIPARTITUM z roku 1514 figuruje napríklad sankcia za falšovanie listín, ktorá ukladá, aby vinníkovi vytlačili rozžeravenou pečaťou znamenie na čelo a obe líca. Vynesenie takéhoto prísneho trestu bolo následkom príliš-

¹¹RDUJHELYI, M.: c. d., s. 79.

¹²Tamže, s. 79.

¹³LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 268.

¹⁴Tamže, s. 268.

¹⁵ECKHART, F.: Die glaubwürdigen Orte Ungarns im Mittelalter. In: Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung (Ergänzungsband), K, 1915, s. 457.

¹⁶ERDUJHELYI, M.: c. d., s. 86 - 87.

¹⁷Tamže, s. 90.

¹⁸LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 278.

neho uvoľnenia pomerov a nedodržiavania zákonov.

Obdobie po prehratej bitke pri Moháči je predzvesťou blížiaceho sa zániku hodnoverných miest. Zmenu do ich štruktúry vnieslo turecké nebezpečenstvo a šírenie protestantizmu. Mnoho hodnoverných miest na území obsadenom alebo bezprostredne ohrozovanom Osmanskou ríšou zaniklo. Okrem toho už v priebehu 15. storočia veľa svetských osôb - absolventov právnických fakúlt v Uhorsku vykonávalo advokátsku činnosť (procuratores). Hodnoverné miesta tiež zamestnávali vzdelané svetské osoby (napr. určitý čas vo funkcii notára konventu v Šahách pôsobil najväčší uhorský kronikár 15. storočia - Ján Turóci).

Na túto situáciu reaguje aj zákon z roku 1563, ktorý umožňuje predstúpiť pred stoličný súd bez hodnovernej listiny, ak stránky zastupuje advokát.¹⁹

Hodnoverné dokumenty nestratili nič zo svojho významu, najmä vo vyššom súdnicte, ale stoličné orgány a úrady slobodných kráľovských miest samy vystavovali právne záväzné doklady. Na prelome 16. a 17. storočia nastala potreba reformovať inštitúciu hodnoverných miest a niektoré, ktoré prestali pôsobiť počas tureckej okupácie časti Uhorského kráľovstva, boli znovu obnovené. Už v roku 1609 (zák. č. 72) zákon ukladá povinnosť, aby hodnoverné miesta zamestnávali aspoň päť členov²⁰. Postupne sa legalizovali pomery vyplývajúce z reálneho stavu v kráľovstve, teda zvyšovala sa kompetencia stoličných orgánov a z právomoci hodnoverných miest sa neustále ukrajovalo.

Po oslobodení Turkami obsadených území kráľovstva Karol III. (1711 - 1740) v roku 1723 vydal nové smernice na reorganizáciu hodnoverných miest, avšak ani tieto smernice nezabránili pozvoľnému úpadku uvedenej ustanovizne a jej nahrá-

deniu verejnými notárstvami. Formálne boli hodnoverné miesta zrušené až v roku 1874 (zák. č. 35).²¹

Druhá časť

V prvej časti nášho príspevku sme sa zaoberali vznikom, postupným vývinom a zánikom hodnoverných miest v Uhorskom kráľovstve. Prvá polovica 13. storočia je fázou formovania tejto jedinečnej uhorskej inštitúcie. V druhej polovici 13. storočia a v priebehu 14. storočia hodnoverné miesta zaznamenali najväčší rozmach, ale v priebehu nasledujúcich dvoch storočí sa činnosť hodnoverných miest pozvoľna obmedzovala aj v dôsledku nastupujúcej reformácie a hrozby tureckej expanzie. Ďalšia etapa do roku 1723 je obdobím zavádzania reforiem a reorganizácie hodnoverných miest, lenže ani to nezabránilo ich postupnému úpadku a v roku 1874 boli úplne zrušené a nahradené v plnom rozsahu verejnými notárstvami.

V Uhorsku vykonávalo funkciu hodnoverného miesta 16 sídelných a 10 kolegiálnych kapitúl, 18 benediktínskych (po roku 1353 len 10), 10 premonštrátskych (po roku 1353 len 6), 8 križiackych (po roku 1353 len 3) konventov a menšie konventy, napríklad cistercitov (po roku 1353 prestali v tejto funkcii pôsobiť úplne).²²

Na Slovensku pôsobili tieto konventy a kapituly:²³

- sídelná kapitula sv. Emeráma v Nitre,
- kolegiálna kapitula sv. Martina v Bratislave,
- kolegiálna kapitula sv. Martina na Spišskej kapitule,
- benediktínsky konvent sv. Hypolita mučeníka na Zobore,
- benediktínsky konvent sv. Benedikta v Hronskom sv. Beňadiku,

²¹BOKESOVÁ, M.: c. š., s. 167.

²²SZENTPÉTERY, I.: Magyar oklevéltan, s. d., s. 1., s. 136 - 137.

²³Tamže, s. 136- 137.

¹⁹ÉRDUJHELYI, M.: c. d., s. 237.

²⁰Tamže, s. 243.

- premonštrátsky konvent blahoslavenej Panny Márie v Šahách,
- premonštrátsky konvent blahoslavenej Panny Márie v Kláštore pod Znievom,
- premonštrátsky konvent sv. Jána Krstiteľa v Jasove,
- premonštrátsky konvent Svätého kríža v Lelesi,
- premonštrátsky konvent v Nižnej Mysli do roku 1353,
- cisterciátsky konvent v Spišskom Štiavniku do druhej polovice 13. storočia.

Uvedené kapituly u nás pôsobili vo funkcii hodnoverných miest od 13. storočia. Podobne aj konventy rehole premonštrátov, ale benediktíni túto činnosť začali vykonávať až v 14. storočí.²⁵ Križiaci na Slovensku v tejto funkcii nepôsobili.

Ako prvé prestalo pôsobiť hodnoverné miesto na Zobore spolu s konventom okolo roku 1468²⁶ a po bitke pri Moháči niekedy po roku 1530 zaniklo aj hodnoverné mieste pri konvente v Šahách. V roku 1542 podobný osud stihol aj konvent v Hronskom sv. Beňadiku, ale o dva roky neskôr jeho úlohu hodnoverného miesta preberá Ostrihomská kapitula. Jasovskému a Leleskému konventu odníma túto úlohu uhorský snem v roku 1550, no v Lelesi sa o 9 rokov neskôr činnosť hodnoverného miesta obnovila. V polovici 16. storočia sa rozpadol aj konvent v Kláštore pod Znievom a v roku 1586 sa dostal do držby jezuitov. Potom sa na dlhšiu dobu, podobne ako konventy v Jasove, Lelesi, aj Spišská kapitula ocitla v rukách svetských kňazov. Nasledujúcim nepriaznivým zásahom bolo zrušenie premonštrátskej rehole cisárom Jozefom II. (1780 - 1790) a v roku 1786 prestali pôsobiť hodnoverné miesta v Jasove a Lelesi, ale v roku 1802 po ich obnovení sa oživila aj činnosť hodnoverných miest. Turčiansky konvent sa dostal pod správu

²⁴ LEHOTSKÁ, D.: Príručka diplomatiky. Bratislava 1972, s. 269.

²⁵ Tamže, s. 267.

ŽUDEL, J.: Archívy hodnoverných miest na Slovensku. In: Archívni časopis XI, 1961, 2, s. 71.

Banskobystrickej kapituly ešte v roku 1780.²⁷

Hranice územnej právomoci hodnoverných miest sa prelínali a ich územie sa prekrývalo a vzťahovalo na územie niekoľkých žúp.²⁸

Právomoc hodnoverných miest so sídlom na Slovensku sa vzťahovala na tieto župy:²⁹

- Nitrianska kapitula - Bratislava, Nitra, Tekov, Trenčín,
- Bratislavská kapitula - Bratislava, Gyr, Komárno, Mošon, Nitra, Šopron, Trenčín,
- Spišská kapitula - Gemer, Liptov, Orava, Spiš, Šariš,
- Hronskosvätobeňadický konvent - Hont, Komárno, Liptov, Nitra, Orava, Tekov, Trenčín, Turiec, Zvolen,
- Turčiansky konvent - Hont, Liptov, Nitra (horná), Orava, Tekov, Trenčín, Turiec, Zvolen,
- Jasovský konvent - Abov, Borsod, Gemer, Hont, Sabolč, Šariš, Turňa, Zemplín,
- Leleský konvent - Abov, Bereg, Közép Szolnok, Krásna, Marmaroš, Sabolč, Sarmar, Šariš, Ugoča, Užhorod, Zemplín,
- Šahanský konvent - Hont, Novohrad, Tekov, a od roku 1498 aj Gemer,³⁰
- Zoborský konvent - Bratislava, Nitra, Tekov, Trenčín.³¹

Hlavná činnosť hodnoverných miest spočívala v tom, že sa zaoberali verejnoprávnou kancelárskou činnosťou, ktorá sa podľa náplne delila na 4 druhy:³²

1. pomocná úloha v súdnictve (Božie súdy a od 13. storočia niektoré nižšie súdne úkony),

2. právne konania (majetkovoprávne zistenia, obchôdzky majetkov, predaj a kúpa, testamenty a pod.),

²⁷ Tamže, s. 72.

²⁸ Tamže, s. 73.

²⁹ Tamže, s. 73 - 74.

³⁰ LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 270.

³¹ Tajnže, s. 269.

³² NOVÁK, J.: Pečate konventov a kapitúl. In: Dejiny a kultúra rehoľných komunít na Slovensku (Zost. J. Šimončič). Trnava 1994, s. 79.

3. vydávanie overených odpisov listín (transumptov),

4. archívna činnosť (depozitná a konzervačná).

Predstaveným hodnoverného miesta pri kapitulách bol lektor, pri konventoch prior. Zodpovedali za externú činnosť (vypočúvanie svedkov, vytyčovanie hraníc a pod.) a internú činnosť (vyhotovovanie listín o výpovediach súkromnoprávneho charakteru) hodnoverných miest.³³ Pečať a archív mal na starosti kustód.

Prior spočiatku listiny aj spisoval, ale keď sa agenda rozrastala, vedúcim kancelárie (ich činnosť pravdepodobne súvisela so skriptóriami) sa stal notár (nótarius). Najprv ním bol jeden z kanonikov alebo mníchov, neskôr aj laik, ktorý bol viazaný prísahou, že svoju úlohu bude vykonávať svedomitě. Vo väčších kanceláriách pôsobil aj pomocný notár (subnotarius) a pisári - koncipisti, najmä z radov žiakov kapitulnej alebo kláštornej školy. Úlohou kancelárie bolo vyhotovovanie listín a ich evidencia. Pri právnych aktoch uskutočňovaných v kapitule alebo v kláštore sa okrem lektora alebo priora zúčastňoval aj notár, ktorý vyhotovil koncept. Na základe konceptu pisár napísal čistopis (aj za pomoci formulárových kníh), ktorý notár prečítal pred lektorom alebo pred priorom a kanonikmi alebo mníchmi a prípadné chyby opravil. Spečatenie listiny prebehlo po konventnej omši alebo nešporoch v prítomnosti aspoň dvoch kanonikov, lektora a notára.³⁴ Stránka potom zaplatila určenú taxu, ktorá sa pohybovala od 12 do 400 denárov.

Archívy (sacristia, conservatorium, camera) boli uložené v sakristiách spolu s ostatnými cennosťami kapituly alebo konventu, ako aj s klenotmi okolitej šľachty. Samozrejme, rozlišovali vlastný archív (archívum privatum), ktorý obsahoval písomnosti týkajúce sa ich práv, majetkov a

činnosti, a archív hodnoverného miesta (archívum publicum alebo regnicolare), ktorý obsahoval protokoly a listiny s aktovým materiálom.³⁶

Archívy hodnoverných miest Bratislavskej a Spišskej kapituly, ako aj archívy konventov z Hronského sv. Beňadika, Jasova, Lelesu sú uložené v Slovenskom národnom archíve v Bratislave a archív Turčianskeho konventu je uložený v štátnom oblastnom archíve v Banskej Bystrici. Archív hodnoverného miesta Nitrianskej kapituly sa nachádza v Nitre, avšak archív Zoborského a Šahanského konventu sa nezachoval.

Znakom hodnoverných miest v stredoveku boli autentické pečate a v novoveku sa k nim pridružili aj protokoly.³⁷ Významnejšie z nich používali väčšiu a menšiu pečať, ale zvyčajne mali len jednu pečať. Boli okrúhle a pečať obraz spravidla predstavoval patróna kapitulného kostola alebo kláštora.³⁸

Na pečati benediktínskych konventov sa na líci zobrazuje postava sv. Benedikta a na rube budova montekasínskeho kláštora. U nás architektonický motív používal Zoborský, Hronkosvätobeňadický konvent, Nitrianska kapitula i Bratislavská s postavou Krista vystupujúceho z hradieb. S mariánskym motívom sa stretávame pri pečatiach konventov v Šahách a v Kláštore pod Znievom. Premonštrátsky konvent v Jasove mal na pečati vyobrazenú postavu sv. Jána Krstiteľa a Spišská kapitula postavu sv. Martina na koni.³⁹ Dvojitý kríž, z dolnej časti ktorého vyrastajú dve rastliny, sa nachádza na pečati Leleského konventu.⁴⁰

³⁶ŽUDEL, J.: c. š., s. 74.

³⁷LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 284.

³⁸Tamže, s. 273.

³⁹VRTEL, L.: Náčrt vývoja cirkevnej heraldiky na Slovensku. In: Zborník príspevkov k slovenským dejinám (Zost. V. Sedláč). Bratislava 1998, s. 150.

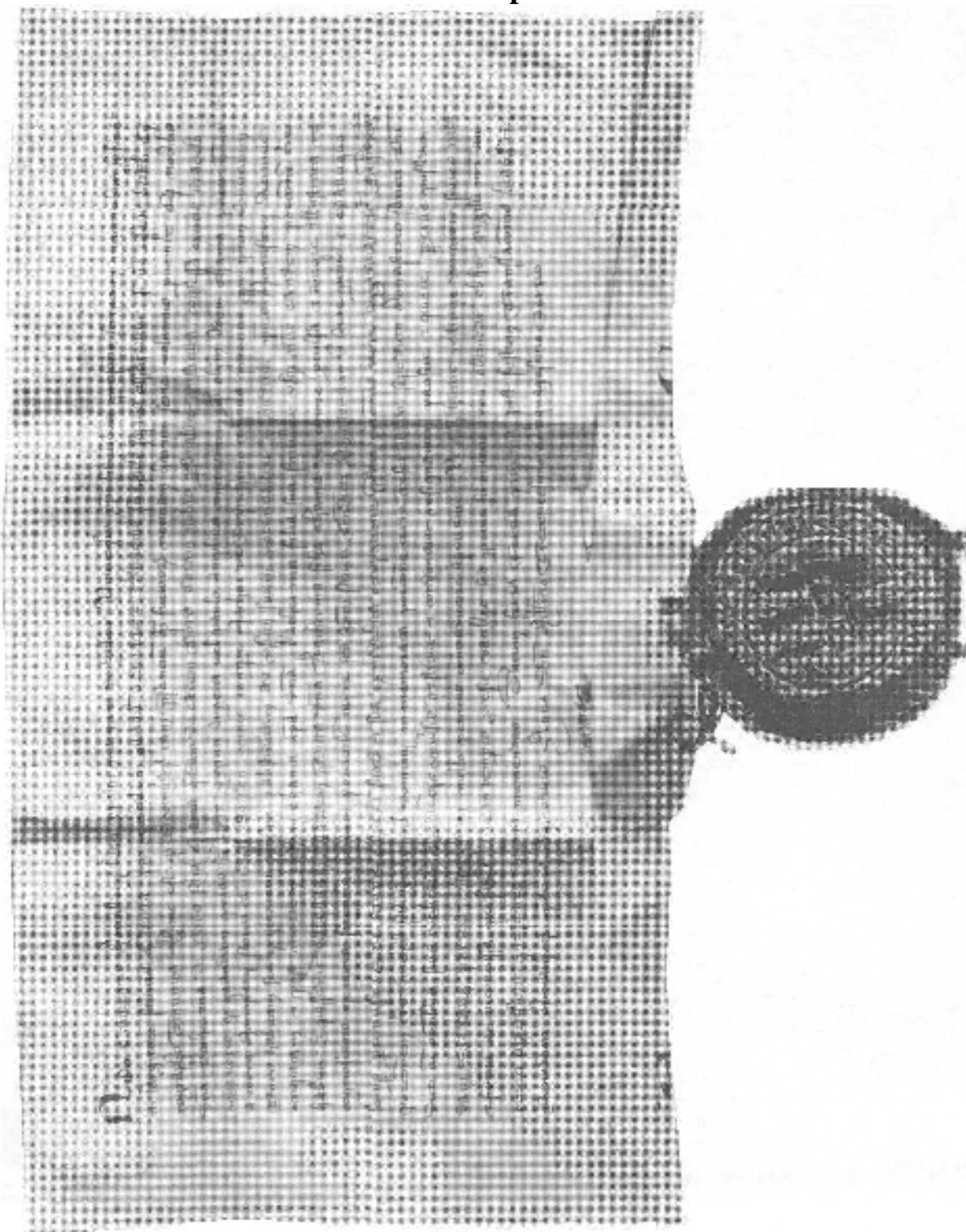
⁴⁰Tamže, s. 151.

³³ŽUDEL, J.: c. š., s. 73.

³⁴LEHOTSKÁ, D.: c. d., s. 275 - 276.

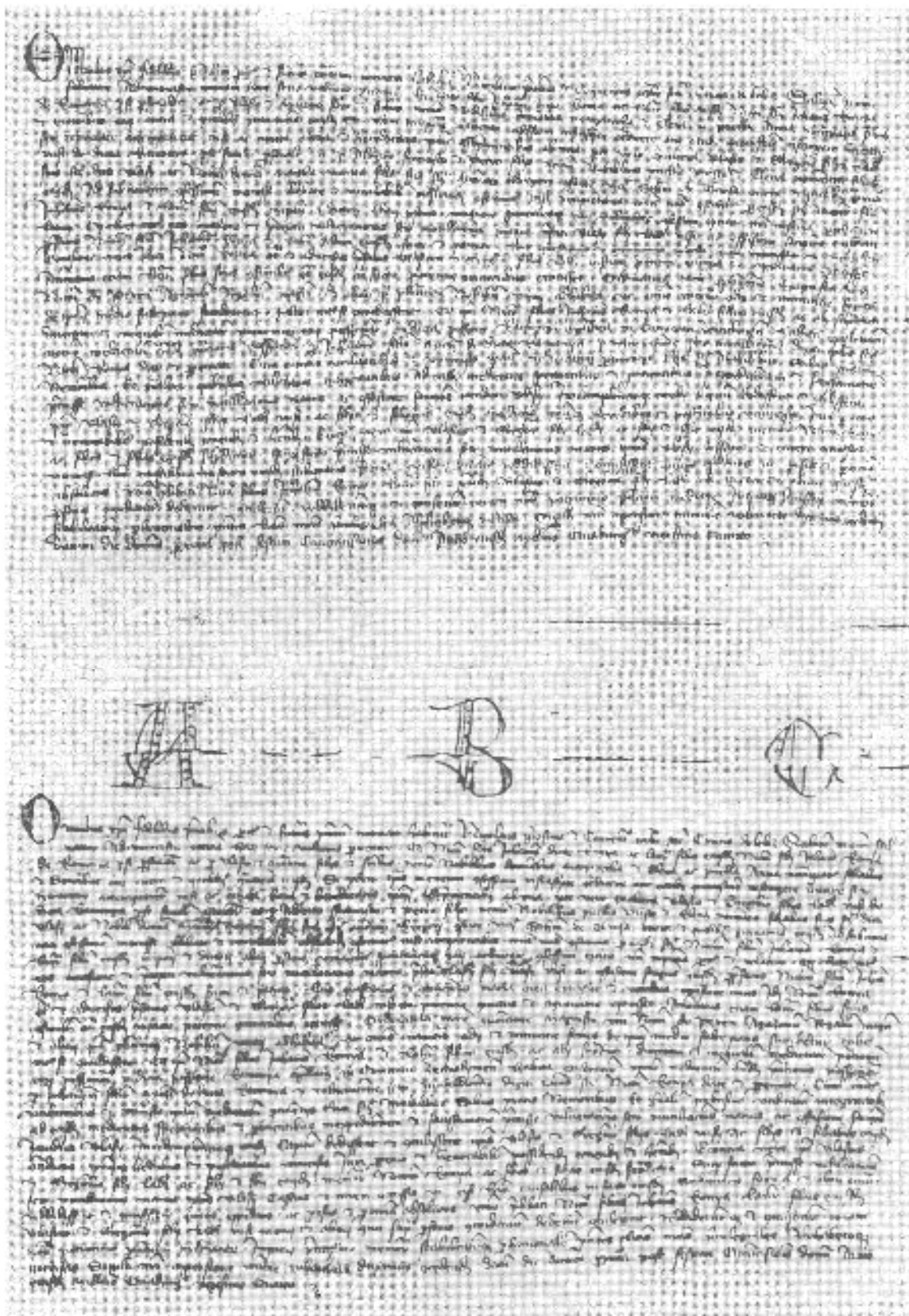
³⁵Tamže, s. 276.

Obrazová príloha

Obrázok 1

Listina a pečať Zoborského konventu z roku 1353

Obrázok 3

Originál a odpis dokumentu s chirografom vydaný
Leleškým konventom v roku 1424

Obrázok 4 Pečať Bratislavskej kapituly

Obrázok 5 Menšia pečať Nitrianskej kapituly

Obrázok 6 Pečať Hronskosvätobeňadického benediktínskeho konventu

Obrázok 7 Pečať premonštrátskeho konventu zo Šiah

Obrázok 8 Pečať Turčianskeho konventu

Peter Vojčík

Dedenie a autorské právo

Úvodné poznámky

V tomto článku sa budeme osobitne zaoberať otázkou dedenia autorského práva, čím by sme chceli nadviazať na článok uverejnený v ARS NOTARIA č. 1 v roku 1997, ktorý sa týkal dedenia predmetov priemyselného vlastníctva.

Aj keď sa notár nestretáva s problematikou dedenia autorských práv často, predsa len treba o týchto špecifických problémoch hovoriť a analyzovať základné otázky s tým spojené. Otázka právneho nástupníctva dedičov v oblasti autorských práv je totiž odlišná a zložitejšia, ako je to v prípade hmotných vecí.

Treba pripomenúť, že základom právnej úpravy dedičského práva je siedma časť Občianskeho zákonníka (zákon č. 40 /1964 Zb. v znení neskorších predpisov, ďalej len „OZ“) nazvaná dedenie. Občiansky zákonník v § 460 hovorí iba o dedičstve ako predmete dedenia, bez toho, aby bolo bližšie upravené, čo treba pod týmto pojmom rozumieť.

Procesné predpisy dedičského práva však už v súvislosti s predmetom dedenia hovoria o „majetku a dlhoch“ (napr. § 175d Občianskeho súdneho poriadku - zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov - ďalej len „OSP“).

Súčasťou dedičstva sú aj nehmotné statky, predmety duševného vlastníctva,¹ a teda aj predmety a práva chránené autorským právom ako jedna z ich nehmotných *zložiek*.²

Od 1. januára 1998 je účinná nová právna úprava autorského práva - Autorský

zákon č. 383/1997 Z.z. (ďalej len „AŽ“), ktorý nahradil predchádzajúci autorský zákon č. 35/1965 Zb. v znení neskorších predpisov.

Pri dedení musíme zásadne rozlišovať dedenie autorského diela hmotne zachyteného či vyjadreného (originálov autorských diel, resp. ich rozmnoženín) a dedenie autorského práva.

I. DEDENIE AUTORSKÝCH DIEL

Pri dedení autorského diela ako hmotného substrátu ide vlastne o vec v právnom zmysle slova, na ktorej je zhmotnený nehmotný statok - autorské dielo. Môže ísť o originál autorského diela alebo o jeho rozmnoženinu (napr. literárne diela - knihy, CD nosiče, videozáznamy a pod.).

V rámci dedičského práva významné miesto patrí práve originálom umeleckých autorských diel. Často ide o diela vysokej hodnoty. Predmetom dedenia môže byť napríklad socha vytvorená z bronzu či iného materiálu alebo iné diela výtvarného umenia, ako sú napríklad maľby, kresby a ilustrácie.

Predmetom dedenia teda sú tak originály autorských umeleckých diel, ako aj ich rozmnoženiny, ktoré ku dňu smrti patrili do majetku ich autora. Treba však dodať, že rovnako sú tieto umelecké diela predmetom dedenia, ak zomrie iná osoba ako ich autor (t.j. osoba, ktorá ich vytvorila) a tieto diela mala vo svojom majetku.

Pokiaľ ide o autora, ktorý žil v manželstve, treba pripomenúť, že vytvorené autorské diela nepatria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, a preto patria do dedičstva po ich autorovi ako celok.³

Do bezpodielového spoluvlastníctva manželov však patria tie autorské diela, ktoré nadobudli manželia spoločne počas trvania manželstva (okrem prípadov, ak ich nenadobudol jeden z manželov darovaním či dedením).

* Doc. JUDr. Peter VOJČÍK, CSc., učiteľ na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach.

K pojmu duševné vlastníctvo a k systému práva duševného vlastníctva pozri Vojčík, P.: Právo priemyselného vlastníctva. Bratislava, IURA EDITIO 1998, s. 21 a naších.

K tomu pozri aj Telec, L.: Autorský zákon. Komentár. Praha, C. H. Beck 1997, s. 304.

³ Rovnaké stanovisko zastáva aj P. Murín. Pozri Komentár k Autorskému zákonu. Žilina, SEPI 1998, časť J, IH/1.1-53.

Vo všeobecnosti v autorskom práve platí, že ten, kto nadobudne originál diela, nadobúda iba právo tento originál držať a podlá jeho povahy ho umiestniť vo svojom súkromí. Na verejné vystavenie diela treba súhlas autora alebo jeho dedičov [§ 16 ods. 2 písm. g) AŽ].

Tieto umelecké diela sa v rámci dedičského konania ohodnotia ako iné predmety a otázka ich dedenia nieje problematická.

Do tejto skupiny zaradujeme také umelecké diela, z charakteru ktorých vyplýva, že nie sú priamo predurčené na ďalšie šírenie či použitie v autorskoprávnom zmysle.

Dedením autorského diela nadobúda dedič iba právo toto dielo používať pre svoju osobnú potrebu, resp. mať ho vystavené vo svojom súkromí, a to takým spôsobom, aby neporušoval autorské právo, ktoré sa na toto autorské dielo vzťahuje. Dedič môže autorské dielo používať napríklad v súlade s § 21 až 28 AŽ.

Dedením autorského diela dedič automaticky nenadobúda autorské právo.

n. DEDENIE AUTORSKÉHO PRÁVA

Iná je už situácia a právne dôsledky spojené s dedením autorského práva. Problematika dedenia autorského práva sa v Autorskom zákone spomína iba v ustanovení § 30 a 40. Ustanovenie § 30 AŽ hovorí o prechode autorského práva a v § 40 je upravené voľné dielo v prípade, ak dedičia odmietnu dedičstvo.

V Autorskom zákone však niet zmienky o tom, že na dedenie autorských práv sa použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka alebo Občianskeho súdneho poriadku, pokiaľ to ich povaha nevyklučuje.

V ustanovení § 30 AŽ sa len stručne uvádza, že autorské právo prechádza na dedičov a že ustanovenia Autorského zákona o autorovi sa vzťahujú, ak z ich povahy nevyplýva iné, aj na jeho dedičov (§ 30 ods. 1 AŽ).

Okruh právnych nástupcov (dedičov) v prípade dedenia autorského práva je rovnaký, ako v dedičskom práve vo všeobec-

nosti. Odlišnosti a odlišný právny stav je však v prípade dedenia diel spoluautorov, ktorého zásadná odlišnosť je upravená v § 30 ods. 2 AŽ.

1. Obsah autorského práva

Pre dedenie autorského práva platí všeobecný režim dedičskej sukcesie s určitými výnimkami. Treba si všimnúť, že platný Autorský zákon (rovnako ako predchádzajúci autorský zákon) používa jednotné číslo - hovorí o prechode autorského práva, a nie autorských práv. Na dedičov teda prechádza autorské právo ako celok so všetkými tzv. čiastkovými oprávneniami, ktoré tvoria obsah autorského práva. Autorský zákon však v § 16 hovorí o právach autora. Je tu však rozpor v terminológii uvedenej v § 30. V nadpise tohto paragrafu sa uvádza jednotné číslo, t.j. „autorské právo“, ale v § 30 ods. 1, ktorý odkazuje na iné ustanovenia Autorského zákona, sa už hovorí o „právach autorov“ (napr. § 16 AŽ).

Podľa zásad uvedených v § 30 ods. 1 AŽ treba teda rozlíšiť, ktoré práva (tzv. čiastkové oprávnenia) môžu prejsť na dedičov, a ktoré nie. Inak povedané, dedič vstupuje do práv autora s tým, že niektoré práva na dedičov neprechádzajú, avšak to neznamená, že by dedič nemohol uplatniť právo na ich ochranu.

Vo všeobecnosti pri triedení práv autora treba vychádzať z ustanovenia § 16 AŽ, ktorý upravuje obsah autorského práva. V tomto ustanovení sú vymedzené základné práva, resp. oprávnenia autora vo vzťahu k svojmu autorskému dielu. Tieto práva majú povahu

a) osobnú; sú vymedzené v § 16 ods. 1 AŽ,

b) zmiešanú (osobnomajetkovú); sú vymedzené v § 16 ods. 2 AŽ,

c) majetkovú; sú vymedzené v § 16 ods. 5 AŽ.

a) Osobné práva autora

Za osobné práva autora treba považovať najmä jeho právo:

a) označiť svoje dielo menom a žiadať, aby sa jeho meno uvádzalo na všetkých rozmnoženinách diela náležitým spôsobom, pri každom verejnom použití tohto diela, a to podľa povahy tohto použitia,

b) označiť svoje dielo pseudonymom a žiadať, aby sa pseudonym uvádzal na všetkých rozmnoženinách diela náležitým spôsobom, a to pri každom verejnom použití podľa povahy tohto použitia,

c) neoznačiť svoje dielo menom,

d) na nedotknuteľnosť svojho diela, najmä na ochranu pred akýmkoľvek zásahom do svojho diela alebo pred akýmkoľvek hanlivým nakladaním s jeho dielom, ktoré by malo za následok narušenie jeho cti a dobrej povesti,

e) rozhodnúť o zverejnení svojho diela.

Medzi práva, ktoré sú neprevoditeľné na iné osoby, ešte treba zaradiť aj práva uvedené v § 16 ods. 3 AZ, a to jeho právo na autorskú korektúru svojho diela (v prípade architektonického diela je autorskou korektúrou dozor autora nad zhotovovaním stavby).

V tejto skupine osobných práv autora sú práva, ktoré možno jednoznačne považovať za práva patriace iba autorovi, teda sú neprevoditeľné na iné osoby a sú časovo neobmedzené. Z uvedeného vyplýva, že tieto práva nemôžu prejsť ani na dedičov. Nemôžu byť predmetom dedenia. Ide o práva, z povahy ktorých vyplýva, že nemôžu prejsť na dedičov (pórov. § 30 ods. 1 AŽ).

Podľa nášho názoru právo rozhodnúť o zverejnení diela [uvedené v písm. e)] je však právom, ktoré by na dedičov malo prejsť.⁴ V praxi sa často stáva, že po smrti autora sa nájdu rukopisy diel, ktoré treba vydať, napríklad preto, lebo ide o dielo celospoločenský či kultúrne významné.

Pre osobné práva autora je charakteristické to, že dedičia môžu náležitým spôso-

bom dbať o to, aby sa tieto práva neporušovali ani po smrti autora. V tomto smere by mal byť aj Autorský zákon presnejší, a preto by bolo vhodné toto oprávnenie dedičov zakotviť priamo v zákone. Terajšia koncepcia zákona je veľmi nepresná a možno povedať, že nešťastná. Autorský zákon totiž uvádza, že práva uvedené v § 16 ods. 1 sú neprevoditeľné, pričom § 16 ods. 1 sa začína slovami: „Autor má právo na ochranu svojho autorstva, najmä má právo....“. Zákon teda nerozlišuje medzi osobnými právami autora a právom na ich ochranu. Pochopiteľne, že treba toto ustanovenie vykladať tak, že ide o zákaz týkajúci sa dispozícií in tέρ vivos. To znamená, že nejde o zákaz prechodu osobného práva na ochranu pre prípad smrti autora. Právo na ochranu môže teda po jeho smrti uplatňovať aj iná osoba.

V tejto súvislosti treba upozorniť aj na § 15 OZ, podľa ktorého právo na ochranu osobnosti po smrti fyzickej osoby (napr. autora) patrí uplatňovať manželovi a deťom, a ak ich niet, jeho rodičom.

Nemožno totiž vylúčiť, že neoprávnenými zásahmi do osobných práv autora po jeho smrti zároveň dôjde aj k porušeniu práva na ochranu, ktoré Občiansky zákoník priznáva iba osobám taxatívne vymedzeným v citovanom ustanovení. Ide o právo, ktoré nieje predmetom dedenia, a preto toto právo nepatrí uvedeným osobám z titulu, že sú dedičmi.

b) Zmiešané (osobnomajetkové) práva autora

Niekedy sa tieto práva autora označujú ako tzv. dispozičné práva autora. Tieto práva sú exemplifikatívne vymedzené v § 16 ods. 2 AŽ. Z tohto ustanovenia vyplýva, že autor diela má výhradné právo udeľovať súhlas na každé použitie diela, najmä na:

- rozmnožovanie diela,
- preklad diela,
- adaptáciu, usporiadanie alebo iné spracovanie diela,

⁴ K tomu pozri aj R 30/1984: Originály obrazov, ktoré ich tvorca nepreviedol na niekoho iného, sú v jeho výlučnom vlastníctve a nepatria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Pokiaľ ich teda autor počas svojho života napríklad nepreviedol za odplatu, patrili len poručiteľovi; možno tu brať do úvahy iba to, čo prípadne poručiteľ vynaložil na ich vytvorenie zo spoločného majetku manželov.

- použitie diela alebo jeho časti na vytvorenie nového diela,
- verejné rozširovanie diela alebo jeho rozmnoženiny predajom, nájmom, vypožičiavaním alebo akoukoľvek inou formou rozširovania diela alebo prevodu vlastníctva,
- verejné vystavenie diela alebo jeho rozmnoženiny,
- verejné vykonanie diela,
- vysielanie diela,
- káblovú retransmisiu diela,
- prenos diela iným spôsobom.

Pre tieto dispozičné práva autora je charakteristické to, že ich možno previesť na iné osoby a môžu prechádzať aj na dedičov. Tomu zodpovedá aj formulácia § 29 AŽ, v ktorom sa uvádza, že autor môže prevádzať len právo dielo použiť.

Tieto zmiešané (dispozičné) práva trvajú počas celej doby autorskoprávnej ochrany diela.⁵

V súvislosti s dispozičnými oprávneniami vo vzťahu k dedičom treba rozlišovať tie, ktoré vznikli za života autora a existujú v čase jeho smrti v podobe záväzkov, na ktoré sa *zaviazal*. Podľa nášho názoru dedičia vstupujú do týchto záväzkovoprávných vzťahov namiesto autora, a to po celú dobu ich platnosti na základe dedenia autorských práv ku konkrétnemu autorskému dielu.

Ak je v týchto záväzkovoprávných vzťahoch zakotvené aj majetkové právo (finančné plnenie), potom sa tieto vzťahy budú spravovať zásadami, o ktorých budeme hovoriť v ďalšom texte [pozri bod c)].

Autor môže za svojho života uzavrieť rôzne zmluvy, plnenie ktorých môže nastať, resp. pokračovať aj po jeho smrti. Autori často uzavierajú zmluvy napríklad aj s organizáciami kolektívnej správy autorských práv.⁶ Dedič je týmito záväzkovými právnymi vzťahmi viazaný a vstupuje

do nich. Pochopiteľne, že na dediča nemôžu prejsť také práva či povinnosti, ktoré boli viazané iba na osobu autora. Vyplýva to zo všeobecnej zásady zmluvného občianskeho práva (§ 579 OZ).

c) Majetkové právo autora

Majetkové právo autora je zakotvené v § 16 ods. 5 AŽ, podľa ktorého autor má právo na odmenu za každé použitie svojho diela. K tomuto ustanoveniu treba dodať, že autor má právo na odmenu za každé použitie diela okrem prípadov, keď podľa Autorského zákona možno dielo použiť bez povinnosti zaplatiť autorovi odmenu (prípady tzv. zákonných licencií, ktoré sú v Autorskom zákone zakotvené predovšetkým v § 21 a naši. AŽ).

Pokiaľ ide o majetkové práva, resp. majetkové právo autora, treba ich v súvislosti s dedením rozdeliť do dvoch skupín. Toto delenie je podľa nášho názoru veľmi dôležité, keďže nám v podstate dáva odpoveď aj na otázku, ktoré majetkové práva sú predmetom určitého konkrétneho dedičského konania.

Prvú skupinu teda tvoria tzv. relatívne majetkové práva, t.j. tie, ktoré existovali, resp. ktoré autor (poručiteľ) mal ku dňu svojej smrti voči tretím osobám. Tieto práva patria medzi aktíva poručiteľa. Z hľadiska dedičského práva je preto dôležité, aby tieto majetkové nároky, ktoré existujú voči konkrétnym tretím osobám (o ktorých dedič vie) a ktorých splatnosť je ku dňu smrti aj známa, boli v rozhodnutí o dedičstve presne uvedené tak, aby na základe rozhodnutia o dedičstve ich mohli tieto tretie osoby vyplatiť dedičovi (dedičom). V rozhodnutí o dedičstve sa preto musí uviesť, voči komu pohľadávka existuje, právny titul z ktorého vznikla, jej výška, prípadne aj jej splatnosť, a napokon to, kto z dedičov ju dedením nadobudol.

Tieto majetkové nároky sú teda súčasťou majetku poručiteľa. Ich hodnota sa započíta do všeobecnej ceny majetku poručiteľa a napokon aj do čistej hodnoty dedič-

K dobe trvania autorskoprávnej ochrany pozri § 18 AŽ.

Ide o zmluvy uzavierané s organizáciami kolektívnej správy v zmysle zákona č. 283/1997 Z.z. o kolektívnej správe práv podľa autorského zákona. K takýmto organizáciám kolektívnej správy patria napríklad SOZA, LITA, SLOVGRAM.

stva (§ 175o OSP). Tieto majetkové práva (pohľadávky) sú v konečnom dôsledku aj predmetom dane z dedičstva.

Druhú skupinu tvorí tzv. absolútne majetkové právo, ktoré sa dedí ako súčasť absolútnych dispozičných práv autora a ktoré prechádza na dediča spolu ako celok. To znamená, že ak po smrti autora v dôsledku uplatnenia niektorých dispozičných oprávnení vzniknú ďalšie majetkové nároky z autorského práva, tieto nároky už patria dedičom ako subjektom, na ktoré prešlo autorské právo ako celok vrátane majetkového práva.

Príjmy, ktoré dedič nadobudne v súvislosti s realizáciou autorského práva po smrti autora, v dedičskom konaní nemožno oceňovať, keďže nie sú známe a nedajú sa ani odhadnúť. V rámci konania o dedičstve nemožno odhadnúť ani to, aké zmluvy (obsahom ktorých budú aj majetkové nároky) budú v budúcnosti dedičia uzavierať.

Ak však dedič nadobudne príjmy z titulu realizácie zdedeného autorského práva, tieto príjmy už budú predmetom dane z príjmu v zmysle § 10 ods. 1 písm. f) zákona č. 268 /1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov. V zmysle tohto ustanovenia sa za ostatné príjmy považujú „príjmy zo zdedených práv z priemyselného a iného duševného vlastníctva vrátane autorských práv a práv príbuzných autorskému právu“.

Podmienkou uplatnenia majetkových práv dediča, ktoré vzniknú po smrti autora, je však zdedenie autorských práv. Z uvedeného dôvodu v rozhodnutí o dedičstve treba uviesť, na ktorého z dedičov prechádza autorské právo po smrti poručiteľa.

Tieto tzv. absolútne majetkové práva sa v rámci dedičského konania nebudú ohodnocovať, keďže nebudú ani predmetom dane z dedičstva, ale, ako sme už uviedli, budú zdaňované v rámci dane z príjmu.

2. Osobitosti dedičského práva, predmetom ktorých je autorské právo

Ako sme uviedli, Autorský zákon neob-

sahuje žiadnu úpravu o tom, že ustanovenia hmotnoprávných a procesnoprávných predpisov o dedení treba použiť iba vtedy, ak to povaha predmetu dedenia pripúšťa.

Preto treba tieto osobitosti zvýrazniť, a tým ich aj vymedziť. Treba zdôrazniť, aj keď to vyplýva z názvu tejto časti, že ide o osobitosti, ktoré sa netýkajú dedenia autorských diel, ale dedenia autorského práva.

a) Osobitosti týkajúce sa dedičského práva hmotného

1. Predovšetkým treba uviesť, že v oblasti autorského práva nemožno uplatniť inštitút odúmrťi (caducum) v zmysle § 462 OZ, podľa ktorého ak dedičstvo nenadobudne žiaden dedič, pripadne štátu.

Na dedenie autorského práva sa táto zásada nevzťahuje, keďže tu platí osobitná úprava obsiahnutá v § 40 ods. 1 AŽ.

V zmysle § 40 ods. 1 AŽ, ak autor nemá dedičov alebo ak dedičia odmietnu dedičstvo prijať, jeho dielo sa stane voľným, a to aj pred uplynutím doby autorskoprávnej ochrany (podľa § 18 AŽ). Takáto úprava však platí iba pre prípady, keď autorom diela je poručiteľ sám. Pri dedení spoluautorských diel podľa Autorského zákona totiž platí odlišná úprava. Vyplýva to z § 30 ods. 2 AŽ, kde sa uvádza, že ak spoluautor nemá dedičov, jeho podiel pripadá ostatným spoluautorom. Ide o osobitný prípad prírastku poručiteľovho autorského podielu na autorskom práve zo zákona tým spoluautorom, ktorí prežili iného spoluautora. Pochopiteľne, že táto zásada sa aplikuje iba za podmienky, že spoluautor, ktorý zomrel, nemá dedičov, resp. ich má, ale títo dedičia dedičstvo odmietli.

Z uvedeného vyplýva, že spoluautorské dielo sa nemôže stať voľným sčasti, ale v zmysle § 40 ods. 1 AŽ vždy iba ako celok.

Zákonodarca nerieši otázku, v akom pomere by mal poručiteľov autorský podiel pripadnúť ostatným spoluautorom. Pokiaľ by išlo iba o jedného spoluautora, táto otázka je bezpredmetná.

2. V súvislosti s dedením autorského práva nemožno použiť ustanovenia Občianskeho zákonníka o dohode dedičov s veriteľmi o prenechaní predĺženého dedičstva, ktoré tvorí autorské právo, veriteľom na úhradu dlhov v zmysle § 471 ods. 1 OZ.

Takúto dohodu by súd nemohol schváliť, keďže by bola v rozpore s § 30 a § 29 ods. 1 AŽ.

3. V súvislosti s dedením autorského práva nemožno použiť ani ustanovenie o likvidácii dedičstva v zmysle § 471 ods. 2 OZ a použiť tak ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku o likvidácii dedičstva. Nemožno použiť ani ustanovenie § 472 ods. 2 OZ, podľa ktorého štát môže navrhnúť likvidáciu dedičstva.

b) Osobitosti týkajúce sa dedičského práva procesného

1. Na prípad dedenia autorského práva nemožno použiť ustanovenie § 175h ods. 2 OSP, podľa ktorého ak poručiteľ zanechal dedičstvo nepatrnej hodnoty, môže ho súd vydať tomu, kto sa postaral o pohreb.

2. Na prípady dedenia autorského práva nemožno použiť ani ustanovenie § 175p OSP o uzavieraní dohody účastníkov dedičského konania o prenechaní predĺženého dedičstva veriteľom na úhradu dlhov. Súd by takúto dohodu nemohol schváliť z rovnakých dôvodov, ako sme uviedli v písmene a) bod 2.

3. Pre prípady dedičského konania, predmetom ktorého je dedenie autorského práva, nemožno použiť ustanovenie § 175i ods. 1 OSP o všeobecnej cene majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov v čase smrti poručiteľa a určenie, čo z tohto majetku patrí do dedičstva. Je to odôvodnené tým, že autorské právo nepatrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, keďže nejde o vecné právo (do bezpodielového spoluvlastníctva nepatria ani autorské diela, ktoré vytvoril jeden z manželov, o čom sme sa zmienili v I. časti tohto článku). Do všeobecnej ceny majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov možno zahrnúť iba autorské diela, kto-

ré manželia nadobudli spoločne počas trvania manželstva (ako to vyplýva z výkladu uvedeného v I. časti).

4. V dedičskom konaní nemožno použiť ani ustanovenie § 175q ods. 1 písm. b) OSP, podľa ktorého súd v uznesení o dedičstve potvrdí, že dedičstvo, ktoré nenaobudol žiaden dedič, pripadlo štátu. Ako sme už uviedli, uplatnenie inštitútu odumrti v súvislosti s dedením autorského práva neprichádza do úvahy.

5. Z predchádzajúcich výkladov je zrejmé, že v súvislosti s dedením autorského práva nemožno použiť ani ustanovenie § 175q ods. 1 písm. c) OSP o prenechaní predĺženého dedičstva veriteľom na úhradu dlhov.

6. Ako vyplýva z doterajšieho výkladu, nemožno použiť ani § 175t a naši. OSP o uznesení súdu o nariadení likvidácie dedičstva a o uznesení súdu o návrhu štátu na likvidáciu dedičstva preto, lebo veriteľ odmietol prijať na úhradu svojej pohľadávky vec z dedičstva.

Záver

V tomto výklade sme chceli upozorniť na zásadné odlišnosti, ktoré treba mať na zreteli v súvislosti s dedením autorského práva a s tým súvisiacim dedičským právom, a v zmysle toho dbať o ochranu práv dedičov autorského práva. Ako sme naznačili, táto ochrana je významná nielen preto, lebo v rozhodnutí o dedičstve sa potvrdzujú niektoré majetkové práva dedičov, ale aj preto, lebo v takomto rozhodnutí sa im potvrdzuje právo do budúcnosti sa v mene autora zaväzovať (uzavierať autorské zmluvy) a prijímať z týchto zmlúv plnenia. Rozhodnutie o dedičstve v súvislosti s dedením autorského práva je právnym základom pre prijímanie plnení, ktoré mu patria z titulu už skôr uzavretých zmlúv poručiteľom - autorom (predovšetkým zo zmlúv o kolektívnej správe práv v zmysle zákona, č. 283/1997 Z.z. o kolektívnej správe práv podľa autorského zákona).

SPOLOČENSKÁ RUBRIKA

V štvrtom štvrtroku 1999 sa životných jubileí dožívajú títo členovia Notárskej komory Slovenskej republiky:

JUDr. Katarína Košťálová, 50 rokov
JUDr. Viera Ogurčáková, 50 rokov
JUDr. Miroslav Debnár, 45 rokov JUDr.
Helena Machajová, 45 rokov JUDr.
Emília Dostálová, 45 rokov JUDr.
Bohuslav Valach, 45 rokov JUDr.
Marta Jurinová, 45 rokov JUDr. Mária
Vavráčová, 45 rokov

JUDr. Helena Gočová, 40 rokov
JUDr. Mária Cintavá, 40 rokov
JUDr. Irena Kolcunová, 40 rokov
JUDr. Ľubomír Barabás, 40 rokov
JUDr. Tatiana Cagalová, 40 rokov
JUDr. Ľubomír Kojtal, 40 rokov
JUDr. Alena Kováčsová, 40 rokov

Všetkým srdečne blahoželáme, prajeme im veľa zdravia, úspechov v práci i v osobnom živote.

Prezídium NK SR